

شناسایی مقوله‌های مؤثر بر تعاملات اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی با روش سنتز پژوهی پیشینه*

آناهیتا شهپری

دانشجوی دکتری معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول مکاتبات)

Email: a.shahpari@au.ac.ir

رامین مدنی

دانشیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران

بهرام صالح صدق‌پور

دانشیار گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران

چکیده

مسکن به‌عنوان بستر پاسخ به طیف متنوع و گسترده‌ای از نیازهای انسان، امروزه از جهات متنوع مورد مطالعه و ارزیابی قرار گرفته است. باید در نظر داشت که افزایش تراکم این کالبد به سبب افزایش روبه‌رشد مسکن موجب کاهش فضاهای باز عمومی و حیاط‌ها شده است. در نتیجه امروزه تعاملات اجتماعی ساکنان و روابط همسایگی که از جمله مهم‌ترین نیازهای افراد بوده، به‌صورت چشمگیری کاهش یافته است. در این مقاله با تمرکز بر تعاملات اجتماعی به‌عنوان یکی از نیازهای بنیادین ساکنان، شاخص‌های ارزیابی کیفیت مجتمع‌های مسکونی مورد ارزیابی قرار گرفته و هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی است. رویکرد پژوهش حاضر کیفی بوده و با روش سنتز پژوهی برمبنای مدل روبرتس (۲۰۰۷) انجام شده است. جامعه پژوهش شامل ۲۹۰ مقاله در زمینه شاخص‌های ارزیابی مسکن و تعاملات اجتماعی در مسکن که در بازه زمانی ۱۹۹۹ تا ۲۰۲۳ در مجلات معتبر علمی ارائه شده‌اند، است. نمونه پژوهش، شامل ۵۴ مقاله علمی پژوهشی بوده که به‌صورت هدفمند جمع‌آوری شده‌اند. عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی در دو دسته کالبدی: فضای باز، سازماندهی فضا، قلمروهای رفتاری و فعالیت‌ها، زیبایی‌شناسی و ادراک بصری و غیر کالبدی: ویژگی‌های فردی و اجتماعی ساکنان، و مدیریت و نگهداشت مجموعه طبقه‌بندی شده‌اند.

کلیدواژه‌ها: مقوله، تعاملات اجتماعی، مجتمع‌های مسکونی، مرور سیستماتیک

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری آناهیتا شهپری با عنوان «شاخص‌های ارزیابی فضای باز عمومی مجتمع‌های مسکونی میان‌مرتبه (۴ تا ۸ طبقه) معاصر با رویکرد شادکامی اجتماعی» است که با راهنمایی دکتر رامین مدنی و مشاوره دکتر بهرام صالح صدق‌پور، در دانشگاه هنر اصفهان در حال انجام است.

مقدمه

رشد سریع شهرنشینی در سال‌های اخیر سبب اثرات نامطلوبی بر سلامت فردی و اجتماعی شهرها شده و در نتیجه تعادل میان مؤلفه‌های اجتماعی - اقتصادی و زیست‌محیطی از بین رفته است. (جلالی و همکاران، ۱۳۹۸، ۲۱-۲۲). تحقق حیات‌پذیری در مسکن در نتیجه تأمین کیفیت محیط و با شناخت حیات و عوامل آن حاصل شده و مؤلفه‌های آن شامل عوامل مادی: کالبدی و زیست‌محیطی و عوامل ادراکی: عوامل فرهنگی، روانی و اجتماعی است (هاشم‌پور و سامی، ۱۳۹۸، ۶۵).

امروزه تغییرات حاصل از رشد جمعیت و لزوم تأمین مسکن در مقیاس انبوه و زمان کم موجب کاهش کیفیت مسکن شده است. از جمله مهم‌ترین این مشکلات می‌توان به عدم توجه به نیازهای ساکنان اشاره کرده که زندگی ساکنان را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد (غفوریان و آقایی، ۱۳۹۵، ۴۱). محققانی همچون مازلو، آدلر و برن به اهمیت تعاملات و تأثیرات آن پرداخته‌اند. همچنین، جان لنگ نیاز انسان به پیوندجویی و احساس تعلق به مکان را در برقراری ارتباط ضروری دانسته و موجب شادی انسان به وسیله ایجاد بستر اجتماع‌پذیری می‌داند (تبریزی و همکاران، ۱۳۹۳، ۲۵۸). از طرفی؛ آپارتمان‌نشینی، فضاهای کم، استفاده از فضاهای عمومی را ضروری می‌سازد، چراکه مسکن امروزی، امکان پاسخ به بسیاری از نیازهای انسان را ندارد. توجه به فضا به عنوان محلی برای برقراری ارتباطات اجتماعی، افزایش حضور ساکنان و به دنبال آن افزایش امنیت اجتماعی و مسئولیت‌پذیری ساکنان نسبت به محیط زندگی ضروری است (نوروزیان ملکی و امیدی، ۱۳۹۹، ۸۸).

از جمله کلیدواژگانی که در بررسی تعاملات اجتماعی مؤثر است باید به حیات‌پذیری و اجتماع‌پذیری^۱ اشاره نمود. همفری اسموند و رابرت سامر، واژگان اجتماع‌پذیر یا اجتماع دوست و گرد هم آورنده^۲ و اجتماع‌گریز یا پراکنده‌کننده را در توضیح فضایی که مردم را دور هم جمع می‌آورند با از هم دور می‌کنند تعریف کرده‌اند (صالحی‌نیا و معماریان، ۱۳۸۸، ۶). فضای باز در مجتمع‌های مسکونی در فراهم آوردن موقعیت‌هایی برای رشد خلاقیت، معاشرت، سرگرمی و کاهش آلودگی و بهبود محیط زندگی بسیار مؤثر است که می‌تواند به نیازهای اساسی استفاده‌کنندگان و ارتباط جمعی پاسخ داده و موجب تعلق خاطر و سرزندگی مجتمع‌های زیستی شوند (دهناد و کریمی، ۱۳۹۸، ۸۸).

پیشینه تحقیق

ادبیات پژوهش حاضر حاکی از طیف وسیعی از مطالعات در زمینه تعاملات اجتماعی در مسکن و مجموعه‌های زیستی است. از طرفی، فراتحلیل کیفی یا مطالعات سنتز پژوهی در زمینه مؤلفه‌های مرتبط با مسکن با اهدافی گوناگونی انجام شده است. در زمینه ارتباط افراد با محیط و با دیگر افراد، نورتقانی، محمدپور، و ابراهیمی (۱۳۹۹)، ارتباط مسکن و خانواده را مورد بررسی قرار داده‌اند (نورتقانی و همکاران، ۱۳۹۹، ۶). پورجعفر، جعفری اسبوززی و همکاران (۱۴۰۱)، نیز به بررسی دل‌بستگی به مکان پرداخته‌اند (جعفری اسبوززی و همکاران، ۱۴۰۱، ۶۷). شهبازی، یگانه و بمانیان (۱۳۹۹) با بهره‌گیری از این روش تحقیق عوامل مؤثر بر سرزندگی محیطی در فضاهای باز را مورد ارزیابی قرار داده‌اند (شهبازی و همکاران، ۱۳۹۹، ۶۱). صیفی‌کاران و نعمتی مهر (۲۰۲۲) عناصر مؤثر در طراحی واحدهای همسایگی و تأثیر محیط ساخته شده بر سرمایه انسان را مورد تحلیل و بررسی قرار داده‌اند (Seifikaran & Nemarimehr, 2022). پژوهشی که به صورت مشخص فراتحلیل کیفی تعاملات اجتماعی را مورد مطالعه قرار دهد وجود نداشته و پژوهش حاضر با مطالعه و بررسی مقالات داخلی و خارجی مرتبط با این موضوع به ارائه عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی در مسکن پرداخته است.

روش‌شناسی

روش پژوهش حاضر، سنتزپژوهی بوده که زیرمجموعه مرور سیستماتیک یا نظام‌مند^۳ منابع بوده که دارای ابعاد و روش‌های مختلف است (ملا میرزایی و سجادزاده، ۱۴۰۲، ۱۷). این روش شامل ترکیب موارد ویژه مرور ادبیات تحقیق می‌شود. سنتزپژوهی در پاره‌ای موارد به‌عنوان فراتحلیل^۴ کیفی شناخته شده و با بهره‌گیری از یافته‌های مرور ادبیات مرتبط با پژوهش نتایج حاصل از آن را تحلیل و یکپارچه‌سازی کرده و تناقضات را نیز شناسایی و برطرف خواهد کرد (اوضاعی و همکاران، ۱۴۰۱، ۱۰۲؛ ملا میرزایی و سجادزاده، ۱۴۰۲، ۲۰). خلعتبری (۱۳۸۷) فراتحلیل را: «روشی که براساس آن سعی می‌شود، تفاوت‌های موجود در تحقیقات انجام شده قبلی را استنتاج کرد و در رسیدن به سری نتایج کلی و کاربردی از آن بهره برد» تعریف می‌کند. فراتحلیل با مرور نظام‌مند منابع، برای پیدا کردن، ارزشیابی، ترکیب و در صورت نیاز؛ جمع‌بندی آماری، به تحقیقاتی می‌پردازد که قبلاً درباره موضوعی مشخص صورت گرفته است. مهم‌ترین ویژگی این روش تحقیق این است که با ادغام نتایج مطالعات مختلف، قدرت مطالعه را برای یافتن نتایج معنادار افزایش می‌دهد. بر همین مبنا با دید تراکمی، تصویری کلی از یک فعالیت پژوهشی ارائه می‌شود، که برای پژوهشگر فرصت ترکیب داده‌های به دست آمده از چندین بررسی و مطالعه را فراهم می‌نماید. به‌علاوه مرور ادبیات بیشتر توصیفی و نقلی بوده اما فراتحلیل جنبه استنباطی و جامع دارد (سلیمی و مکنون، ۱۳۹۷، ۸؛ ملا میرزایی و سجادزاده، ۱۴۰۲، ۲۰). مطابق روش نظام‌مند تحلیل محتوا، داده‌های خام نمی‌توانند به‌صورت مستقیم در پژوهش وارد شوند. بنابراین برای تحلیل، این یافته‌ها طی سه مرحله کدگذاری می‌شوند. در مرحله کدگذاری باز، مفاهیم اصلی مؤثر شناسایی می‌شوند. سپس در مرحله کدگذاری محوری، مقوله‌ها شناسایی و در مرحله نهایی ارتباط مقوله‌ها شناسایی و زیرمقوله‌ها و ارتباط آن‌ها شناسایی می‌شود (محمدپور و همکاران، ۱۳۹۹، ۷-۹). پژوهش حاضر شامل: تنظیم فرایرش و پرسش اصلی پژوهش، مرور سیستماتیک ادبیات، جست‌وجو و ترکیب داده، کنترل کیفی و ارائه یافته‌ها است. بر همین مبنا همانند پژوهش‌های مشابه، عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی شناسایی، تجمیع و کدگذاری شده‌اند (رجبی‌پور و همکاران، ۱۴۰۲، ۶۶-۶۷).

یافته‌ها

شناسایی نیاز، اجرای جست‌وجوی مقدماتی، شفاف‌سازی نیاز

رشد کمی مسکن سبب افت کیفیت مجموعه‌های زیستی شده است. فرایرش پژوهش پیش‌رو یافتن عوامل مؤثر بر کیفیت فضای مسکونی و رضایت ساکنان است که درک جامع‌تری از عوامل در اختیار پژوهش قرار خواهد داد. از جمله راهکارهای ارتقای کیفیت توجه به نیازهای انسانی بوده که ابعاد اجتماعی از جمله مهم‌ترین آن‌ها است. ارتقای تعاملات اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی راهکار مناسبی جهت پرداختن به این موضوع است.

اجرای پژوهش به‌منظور بازیابی مطالعات

شناسایی منابع بر مبنای نیاز تعریف شده پژوهش صورت‌گرفته و بر مبنای کلمات کلیدی مقالات علمی معتبر در پایگاه‌های اطلاعاتی: نورمگز، Magiran، SID، علم‌نت، پرتال جامع منابع انسان، Wiley online Li-، Taylor and Francis، Springer، Science Direct، Proquest، Sage journals براری توجه به هدف تعیین شده منابع نامرتب حذف شد. بر مبنای فرایرش پژوهش پیش‌رو در راستای فراهم آمدن دورنمایی جامع نسبت به مسکن و عوامل مؤثر بر آن، در مرحله اول با در نظر داشتن کلیدواژه‌های مرتبط با

رضایت ساکنان از کیفیت مسکن و زندگی صورت گرفته است. این کلیدواژه‌ها عبارت‌اند از: رضایتمندی^۵، رضایتمندی از مسکن^۶، رضایتمندی ساکنان^۷، کیفیت مسکن و سکونت^۸، کیفیت زندگی و مسکن^۹، شاخص‌های کیفیت مسکن^{۱۰} که در مقیاس شهر، مجتمع‌ها و شهرک‌های مسکونی و آپارتمان مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. در مرحله بعد بر مبنای هدف تدقیق شده پژوهش با تمرکز بر تعاملات اجتماعی کلیدواژه‌های: تعاملات اجتماعی^{۱۱}، روابط همسایگی^{۱۲}، حضورپذیری، اجتماع‌پذیری و تمایل به حضور^{۱۳}، پایداری و انسجام اجتماعی^{۱۴} بوده که در مقیاس فضاهای باز عمومی، مجتمع‌های مسکونی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در این مرحله پس از بررسی‌های اولیه مشخص شد واژگان حیات‌پذیری و اجتماع‌پذیری بیشتر در مقیاس شهری مورد توجه قرار گرفته و به همین جهت در فرایند تدقیق پژوهش بیشتر بر تعاملات اجتماعی تمرکز شد.

جدول ۱. کلمات کلیدی پرتکرار در جست‌وجو منابع در پایگاه‌های اطلاعاتی

فارسی	انگلیسی
کیفیت زندگی در مسکن	Quality of life in housing
رضایتمندی از مسکن	Satisfaction housing
کیفیت مسکن	Housing quality
رضایت ساکنان از مسکن	Users satisfaction, Resindents satisfaction, Residential satisfaction, Occupant satisfaction

جدول ۲. کلمات کلیدی پرتکرار در جست‌وجو منابع در پایگاه‌های اطلاعاتی

فارسی	انگلیسی
تعامل اجتماعی در مسکن	Social interaction - Social relationship in housing
روابط همسایگی در مسکن	Neighborhood interaction in housing
اجتماع‌پذیری در مسکن	Sociopetal Space in housing
حضورپذیری در مسکن	Co - presence in housing

گزینش، پالایش و بررسی کیفیت مطالعات

بر مبنای هدف پژوهش معیارهای ورود، خروج و دسته‌بندی مطالعات عبارت‌اند از:

- مقالات منتشر شده در زمینه کیفیت و رضایت مسکن
 - مقالات منتشر شده در زمینه تعاملات اجتماعی در مسکن
 - مقالاتی که اطلاعات کافی در ارتباط با فرایرش و هدف پژوهش، گزارش کرده باشد.
 - مقالات منتشر شده در بازه زمانی ۱۹۹۹ تا ۲۰۲۳
- در مجموع ۲۹۰ مقاله مورد بررسی قرار گرفته که بر مبنای موارد ذکر شده ۱۰۸ مقاله وارد فرایند پژوهش شد.

جدول ۳. نمونه حوزه جست‌وجو و معیارهای ورود و خروج مطالعات

تعداد یافته نهایی	معیارهای خروج مطالعه	تعداد یافته‌ها	فیلتر مرحله دوم	فیلتر مرحله اول	استراتژی	پایگاه
۹	نامرتب از نظر محتوا، عدم اعتبار ژورنال	۱۹	عدم تناسب متن مقاله	عنوان مقاله، چکیده، کلیدواژه	تعاملات اجتماعی	نورمگز
۴		۲۵				SID
۴		۱۳				پرتال جامع منابع انسانی
۰		۱۱			social interaction	Wiley online Library
۰		۱۳				Sage
۶		۴۳				proquest
۵		۷				Science Direct
۱		۵				Routledge

تعیین چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل

با شکل گرفتن چارچوب ادراکی پژوهش حول محورهای اصلی، چارچوبی پیونددهنده شکل گرفته و اطلاعات به دست آمده پیرامون مفاهیم ترکیب می‌شود.

تعاملات اجتماعی: به معنای ایجاد رابطه بین دو نفر یا بیشتر است که منجر به واکنشی میان آن‌ها شده که برای هر دو طرف شناخته شده است (مقتدر و همکاران، ۱۳۹۹، ۴۴۲).

اجتماع‌پذیری: بیانگر کیفیات فضایی که مردم را دورهم جمع یا از هم دور می‌کنند (صالحی‌نیا و معماریان، ۱۳۸۸، ۶).

ارزیابی کیفیت نهایی، پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فراورده‌های ملموس

همانند کلیه پژوهش‌ها، مطالعات این‌گونه پژوهش‌ها نیز باید از اعتبار قابل قبولی برخوردار باشند. جست‌وجوی جامع در مطالعات سنتزپژوهی منجر به یافتن حجم زیادی از مطالعات شده و قاعدتاً همه منابع کیفیت کافی ندارند. با استفاده از معیارهای گزینش، در پژوهش حاضر مقالات مورد بررسی قرار گرفته و تنها مواردی که از کیفیت لازم برخوردار هستند مورد تحلیل و بررسی قرار گیرند.

در این پژوهش ارزیابی مطالعات مطابق جدول (۴) کیفیت مطالعات مورد بررسی قرار گرفته‌اند. هدف از بررسی جداگانه هر مقاله، ارتقاء اعتبار پژوهش و حذف مقالاتی با کیفیت پایین از فرایند نهایی پژوهش است.

جدول ۴. نمونه‌ای از چک لیست ارزیابی ۵ مطالعه براساس الگوی کارل سون و همکاران (۲۰۰۷)

ردیف	معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۱	نمونه مورد مطالعه در پژوهش	-	☑	-	☑	☑
۲	معیارهای انتخاب نمونه‌ها	-	☑	-	-	-
۳	تناسب طرح تحقیق با هدف تحقیق	☑	☑	☑	☑	☑
۴	روش گردآوری داده‌ها	☑	☑	☑	☑	☑

ردیف	معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۵	روش تجزیه و تحلیل داده‌ها	✓	✓	✓	✓	✓
۶	بیان روشن یافته‌ها	-	✓	✓	✓	✓
۷	درجه کیفیت	پایین	بالا	متوسط	بالا	بالا
۸	ملاحظات	-	-	-	-	-

در نهایت ۵۴ پژوهش تأیید و وارد بخش مطالعه شدند. با توجه به یافته‌های حاصل از مقالات کلیه مؤلفه‌ها با روش کدگذاری باز استخراج شدند و کدگذاری حاصل از مرحله اول در جدول (۵) موارد مرتبط با تعاملات اجتماعی و مفاهیم مرتبط با آن شناسایی شد.

جدول ۵. عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی در مسکن

کد	محققین	سال	مقوله‌ها
۱	ابو - غزه	۱۹۹۹	محل قرارگیری بلوک‌ها، چیدمان واحدها، تنوع در طراحی و محوطه، توجه به تعاملات و حریم شخصی به صورت هم‌زمان، سازماندهی فضایی و بصری، محل قرارگیری ورودی و فضای باز، بالکن تراس‌ها، مسیرهای حرکتی، تنوع فعالیت‌ها، دسترسی بصری به فضای باز (Abu-Ghazze, 1999, 68).
۲	عینی‌فر	۲۰۰۰	آسایش صوتی و بصری در تأمین خلوت و محرمانیت، سلسله‌مراتب، تراکم (عینی‌فر، ۱۳۷۹، ۱۱۲-۱۱۴).
۳	ویلیامز	۲۰۰۵	تراکم، چیدمان فضایی، تنوع فضایی نیمه‌خصوصی و خصوصی، تنوع عملکرد فضای باز (Williams, 2005, 224).
۴	دانشگر مقدم، بحرینی و عینی‌فر	۲۰۱۱	ادراک طبیعت و عناصر طبیعی، تعریف نقاط کانونی در ارتباط با طبیعت، چشم‌انداز طبیعی، ادراک مستقیم رویدادهای طبیعی در فضای فعالیت، آسایش محیطی و مصالح طبیعی (دانشگر مقدم و همکاران، ۱۳۹۰، ۲۲).
۵	کشفی، حسینی و نوروزیان ملکی	۲۰۱۲	عوامل عدم موفقیت کمبود درختان و فضای سبز، کافی نبودن سطح فضاهای عمومی و جمعی نسبت به تعداد ساکنین و زیربنای ساختمان، عدم تفکیک مناسب فضاها مانند فضاهای بازی کودکان و فضای عمومی (کشفی و همکاران، ۱۳۹۱، ۱۰).
۶	یزدانی و تیموری	۲۰۱۳	همگنی ساکنین، الگوی طراحی جهت ایجاد شرایط امن، جذاب و راحت برای خانواده در فضای باز. حریم خصوصی، طراحی فضای باز مجموعه، شرایط مناسب جهت حضور افراد، توجه به نیازهای کودکان و سالمندان (یزدانی و تیموری، ۱۳۹۲، ۸۶).
۷	یزدانفر، حسینی و زرودی	۲۰۱۳	تنوع و سازگاری کاربری‌ها، ایمنی، امنیت، تراکم و ظرفیت مناسب بر جذب افراد، تأمین بستر فعالیت‌های انتخابی و اختیاری (یزدانفر و همکاران، ۱۳۹۲، ۱۵).
۸	تبریزی، مختاباد امرئی و فیضی	۲۰۱۴	لابی‌ها، فضای ورزش و بازی برای قشرهای مختلف، فضای اتراق و نشستن، نمایشگاه، فضای اجتماعات، پیاده‌راه‌ها و کاربری‌های جمعی (تبریزی و همکاران، ۱۳۹۳، ۲۵۷).
۹	یداللهی و همکاران	۲۰۱۵	نیازها و انتظارات و فرهنگ ساکنان، احساس تعلق و امنیت (Yadollahi et al., 2015, 487).

کد	محققین	سال	مقوله‌ها
۱۰	بونبرگ	۲۰۱۵	مرز و محدوده برای قلمروها با فرم، اندازه و رنگ‌ها؛ شخصی‌سازی محیط: شکل نما، مکان‌ها نشستن، مسیرها، ورودی‌ها؛ شخصیت فضا: مکان‌یابی درست، مدیریت و نظارت بر محیط؛ افزایش خوانایی: مسیرهای سبز، دیوارهای کوتاه، نقاط زیبا (Bonenberg, 2015, 1722).
۱۱	ویکزا الکوژکا و جاندا دیک	۲۰۱۵	امنیت، تعادل ارتباط و حریم شخصی، تعلق به محیط (Wyczalkowska, & Debek, 2015, 15).
۱۲	یاران و بهرو	۲۰۱۵	وجود و ماهیت مساحت فضای سبز (یاران و بهرو، ۱۳۹۵، ۱۶۱).
۱۳	رئیزی و حسینی	۲۰۱۵	تعامل و خلوت، طراحی موانع واقعی و نمادین، قلمروهای خصوصی و عمومی و افزودن عناصر کارکردی مناسب تأمین خلوت (رئیزی و حسینی، ۱۳۹۴، ۲۹).
۱۴	خاک‌زند و بقالیان	۲۰۱۶	فضای بازی برای کودکان و گیاه‌کاری شده توسط خود ساکنین، مکان‌های نشستن برای همه، فضای نیمه‌باز، سبز خوش‌منظره بین آپارتمان‌ها و مکان مناسب پیاده‌روی (خاک‌زند و بقالیان، ۱۳۹۵، ۲۴).
۱۵	باقری، نوروزیان ملکی و حسینی	۲۰۱۶	ارتباط با طبیعت، فاصله، مرکزیت و مجاورت عملکردی و کارکردی، تطبیق و انعطاف‌پذیری، جغرافیای فضا، گونه مسکن و تملک، عملکرد فضا، کد ارتفاعی، جذابیت بصری. راهروها و مسیرهای ارتباط مستقیم (باقری و همکاران، ۱۳۹۵، ۲۱).
۱۶	کوسک	۲۰۱۶	مکان‌یابی و دسترسی به فضای باز، فاصله میان فضای سبز و ساختمان‌ها، ارتفاع بهینه ۴ طبقه. مسیرهای مستقیم، امکان مکث و توقف، فضای مناسب طیف وسیعی از بهره‌برداران، دید به بیرون از درون واحد، فضای نشستن، سایه‌بان‌ها (Kosk, 2016, 1470).
۱۷	سرعلی و پوردیهیمی	۲۰۱۶	واحد همسایگی بعد کالبدی و همسایه بودن کیفیتی که به مناسبات اجتماعی ساکنان هم‌جوار در سطوح و مقیاس‌های مختلف وابسته و که هدف آن تأمین روابط اجتماعی چهره‌به‌چهره است (سرعلی و پوردیهیمی، ۱۳۹۵، ۷).
۱۸	نثاری، قنبران و نادمی	۲۰۱۶	افزایش امنیت، محصوریت، عدم حضور افراد غیرساکن، کفسازی و مبلمان، نورپردازی (نثاری و همکاران، ۱۳۹۵، ۱۱۳).
۱۹	کاظم‌زاده و شکوری	۲۰۱۷	وجود فضای باز، تنوع و تعریف فعالیت برای همه ساکنان، احساس تعلق: طبیعت‌گرایی، انعطاف‌پذیری، پیوستگی و یکپارچگی فضایی، سلسله‌مراتب برای حفظ حریم شخصی واحدها؛ امکان نظارت غیرمستقیم برای والدین، امنیت مسیرهای حرکتی؛ پیش‌زمینه و فرهنگ ساکنین (Kazemzade & shakouri, 2017, 5).
۲۰	فریدا	۲۰۱۷	نحوه چیدمان ساختمان‌ها، تنوع فعالیت‌ها، مبلمان و کیفیت فضای عمومی (Frida, 2017).
۲۱	مدنی و همکاران	۲۰۱۷	ادراک، نحوه آرایش واحدها و شکل‌گیری گروه‌های مسکونی در تعامل با کل، حفظ حریم خصوصی (مدنی و همکاران، ۱۳۹۶، ۵۱).
۲۲	کریمی و محمدحسینی	۲۰۱۸	فضاهای سبز و بازی کودکان، مراکز تجاری و فرهنگی، اندازه مناسب کالبدی - اجتماعی، آسایش زیستی و تنوع بصری (کریمی و محمدحسینی، ۱۳۹۷، ۵۳).
۲۳	آرام، سولگی و هولدن	۲۰۱۸	زیبایی‌شناسی، پایداری گیاهان، مبلمان کافی، کفسازی مناسب، وجود فضای سبز (Aram, et al., 2018, 24).

کد	محققین	سال	مقوله‌ها
۲۴	مطلبی، زرغامی و سعادت‌ی وقار	۲۰۱۸	تعریف واحدهای فضایی؛ فرصت مرور کلیت فضایی؛ موانع و اختلالات بصری؛ مؤلفه‌های مؤکد با تأثیر زیاد، هندسه و قابلیت دسترسی، ترکیب ساختار و پیکره‌بندی واضح با تأثیر اندک و مؤلفه‌های سه‌بعدی و دوبعدی (مطلبی و همکاران، ۱۳۹۷، ۱۳۹).
۲۵	مزدزاده و سجادی	۲۰۱۹	مبلمان برای نشستن و استراحت، هندسه و هویت فضا، نظم، ریتم، دسترسی سواره و پیاده و ارتباط با حمل‌ونقل عمومی، روشنایی و نورپردازی، صدا و عملکردهای همسایگی، حضور عناصر طبیعی، نقاط کانونی و تجمع، توجه به سالمندان و کودکان، فضای سبز چشم‌نواز برای آسایش بصری، شرایط ایمن و جذاب، محرمیت، قلمروهای فردی، تنوع فضای باز، انعطاف‌پذیری و خوانایی با اضافه‌کردن عناصر عملکردی (Moztarzadeh & Sajjadi, 2019, 72).
۲۶	کینگ و همکاران	۲۰۱۹	مدت‌زمان اقامت، نوع مالکیت؛ تعلق به محیط، نقاط کانونی و فضاهای سبز و نقاط دید جذاب؛ توجه به حفاظت در برابر شرایط محیطی برای حضور در محیط؛ محل قرارگرفتن صندلی و ارتباط آن با چگونگی رخ داد فعالیت‌ها و نوع مصالح برای آسایش حرارتی، طراحی مسیرهای مشترک به فضای باز، مکان‌یابی آسانسور (King, et al., 2019, 750).
۲۷	گوو	۲۰۱۹	پیکره‌بندی فضایی، نقاط کانونی و فضاهای مشترک برای فعالیت، نوع واحد مسکونی، ارتفاع مجموعه و همگنی نیازها و انتظارات ساکنین (Gu, 2019, 1368).
۲۸	دهناد و کریمی	۲۰۱۹	فضای باز، فعالیت و ارتباطات جمعی، جلوه بصری و محیطی، تنوع و سازگاری، خوانایی، قابلیت انعطاف‌پذیری، سلسله‌مراتب و امنیت، حریم و قلمرو، حس مکان (دهناد و کریمی، ۱۳۹۸، ۹۱).
۲۹	مهرابیان و عبداللهی	۲۰۱۹	مبلمان مناسب، آسایش اقلیمی، تعریف ورودی‌ها، تفکیک حریم عمومی و خصوصی، امنیت، تعریف بدنه‌ها و جداره‌ها، خوانایی، بهره‌گیری از تمام حواس، پیش‌بینی فعالیت‌های جذاب، اختلاط کاربری و فضای کانونی (مهرابیان و عبداللهی، ۱۳۹۸، ۵).
۳۰	قره‌خانی، دژدار و جلالیان	۲۰۱۹	درون‌گرایی و نوع چیدمان، وسعت فضاهای باز، تمهیدات اقلیمی، نورپردازی و مبلمان مناسب کافی، امنیت، صمیمیت و سنخیت بین همسایگان (قره‌خانی و همکاران، ۱۳۹۸، ۱۱۹).
۳۱	گلشن، بهزادفر و مطلبی	۲۰۲۰	استفاده مکمل از معیارهای تئوری نحو فضا و قرارگاه‌های رفتاری در تحلیل تعاملات اجتماعی (همدانی گلشن و همکاران، ۱۳۹۹، ۶۶).
۳۲	زرواتی و بلال	۲۰۲۰	فضاها با دسترسی محدودتر و با شکل ال و یو شکل و نفوذپذیری کمتر، اهمیت کاربری برای همه گروه‌های سنی به‌خصوص کودکان و امنیت (Zerouati & Bellal, 2020, 52).
۳۳	انگوین و همکاران	۲۰۲۰	بیشتر تعاملات در راهروها شکل گرفته و عدم رعایت آسایش و حریم تأثیرات منفی خواهد داشت (Nguyen et al., 2020).
۳۴	محمدنژاد سیگارودی، پرویزی و شکیب	۲۰۲۰	ایمنی، چارچوب فیزیکی، تسهیلات، قابلیت زیست‌محیطی، تنوع و خوانایی (محمدنژاد سیگارودی و همکاران، ۱۳۹۹، ۵۵).
۳۵	علمی، هاشم‌پور و مدقالچی	۲۰۲۰	سرزندگی، ایمنی و امنیت، تجمع، دعوت‌کنندگی، مالکیت، پیاده‌مداری، مشارکت، طبیعت، ارزش‌های جمعی، انعطاف، آسایش اقلیمی، خدمات و فعالیت گروهی. مهم‌ترین عوامل اجتماع سالمندان: جانمایی محل نشستن، امکانات رفاهی، عناصر طبیعی، مبلمان سالم و دسترسی به قسمت‌های مختلف محوطه (علمی و همکاران، ۱۳۹۹، ۱۹۳).

کد	محققین	سال	مقوله‌ها
۳۶	دهناد، مهدوی‌نژاد و کریمی	۲۰۲۰	ایمنی و امنیت، انعطاف‌پذیری، تعامل اجتماعی، هویت مکان و ادراک محیط (دهناد و همکاران، ۱۳۹۹، ۴۵).
۳۷	صفدریان، اعتصام و حبیب	۲۰۲۱	طراحی فضای بازی و فعالیت‌های ورزشی، در نظر گرفتن فضای باز، حیاط مرکزی، فضایی برای فعالیت‌های جمعی، سهولت در تغییر، امکان نظارت طبیعی، تعریف قلمرو، خوانایی فضایی، آرامش و آسایش (صفدریان و همکاران، ۱۴۰۰، ۹۰).
۳۸	صادقیفام، استکانچی و غفاری ساعی	۲۰۲۱	نیازها و انتظارات افراد، آسایش محیطی، کیفیت و آسایش بصری، رنگ، ارتفاع و مصالح نما، تنوع و پیچیدگی فضا، عناصر طبیعی، حریم شخصی، خوانایی و امنیت (Sadeghifam et al., 2021).
۳۹	راوو	۲۰۲۱	فضای سبز، آسایش فیزیکی و بصری و دارای امنیت، تعریف فعالیت‌ها و هوای آزاد (Rao, 2021).
۴۰	مووهوری و باسو	۲۰۲۱	استفاده از عناصر طبیعی، نگهداشت بهتر فضا، حریم شخصی، ایمنی و امنیت کودکان (Muhuri & Basu, 2021).
۴۱	پنگ و ماینگ	۲۰۲۱	آسایش محیطی، سبزیگی، فضای نشستن، میانگین درجه حرارت (Peng & Maing, 2021).
۴۲	گلشن، مطلبی و بهزادفر	۲۰۲۱	اهمیت اصول نحو فضا و قرارگاه‌های رفتاری به صورت هم‌زمان در تعاملات اجتماعی (Golshan et al., 2021).
۴۳	زاوو و همکاران	۲۰۲۱	اندازه و ظرفیت فضا برای پذیرش ساکنان و فعالیت در حالت راحت و در آسایش (اندازه فضا)، تنوع فعالیت‌های قابل انجام در فضا (Zhao et al., 2021).
۴۴	سرعلی و پوردیهیمی	۲۰۲۱	تراکم مسکونی و ویژگی‌های ظاهری محیط؛ اندازه، شکل، محصوریت و ویژگی‌های کف و لبه فضای باز عمومی، ویژگی‌های تسهیلات خدمات محلی؛ گونه مسکن، دسترس‌پذیری و رؤیت‌پذیری فضای عمومی از دانه مسکن (سرعلی و پوردیهیمی، ۱۴۰۰، ۲۴۹).
۴۵	بهادور و باور	۲۰۲۲	سهولت دسترسی به فضای باز عمومی، کنترل و مانیتور فضای بازی کودکان، تبیین صحیح قلمروهای رفتاری، سلسله‌مراتب و امنیت (Bahador & Bavar, 2022, 762).
۴۶	کیم و همکاران	۲۰۲۲	اهمیت لذت، آشنایی و خوانایی و زیبایی‌شناسی در فضای باز و فضای سبز در برطرف کردن احساس خستگی، استرس (Kim et al., 2022, 334).
۴۷	کیم و کیم	۲۰۲۲	محل قرارگیری و تعداد دفعات بهره‌برداری، تنوع کاربری، سازماندهی فضایی (Kim & Kim, 2022).
۴۸	آذینی، یزدانفر و نوروزیان ملکی	۲۰۲۳	ویژگی‌های فردی و مدت‌زمان اقامت، مشارکت ساکنین در فعالیت‌های جمعی و تصمیمات مدیریتی، مجاورت فضایی با اقشار مختلف، امکانات رفاهی مجتمع، احساس تعلق و قوانین مدیریتی (آذینی و همکاران، ۱۴۰۲).

مقوله‌ها	سال	محققین	کد
مبلمان در اطراف امکانات و فعالیت‌ها، امکان صحبت در گوشه‌های امن، تعریف مسیرهای پیاده در اطراف فضای سبز، قرارگیری فضای مشترک در نقاط کانونی، فرم‌های متنوع و فضای سبز، نظارت بر فضای باز از درون واحد یا بلوک‌ها، امکان خواندن کتاب، مجله یا گوش دادن به موسیقی در فضای باز، افزایش حضور در فضا به جهت فضای سبز بدیع؛ نور کافی، نورپردازی مناسب و دیده شدن فعالیت‌ها و فضای باز؛ صندلی و مبلمان کافی، فضای مشترک با دسترسی زیاد، جدایی ماشین و پیاده، محل قرارگیری فضای باز، دسترسی و حضور کاربران (Nowzari et al., 2023).	۲۰۲۳	نوذری و همکاران	۴۹
وجود فضای سبز (Bahadir & Aktas, 2023, 245).	۲۰۲۳	بهادیر و آکتاس	۵۰
محل قرارگیری راهروها، تعریف فعالیت‌هایی جهت مشارکت مثل کشاورزی و فعالیت گروه‌های سنی، طراحی فرم، انطباق‌پذیری، فضاهای واسط و سلسله‌مراتبی: محل قرارگیری فضای عمومی، دید و منظر، امنیت (Maharani et al. 2023, 108).	۲۰۲۳	ماهارانی و همکاران	۵۱
سازماندهی فضایی، سلسله‌مراتب، انعطاف و انطباق‌پذیری، دسترسی نزدیک‌تر فضای همکف و داشتن دید به فضای باز (Mellen & Short, 2023).	۲۰۲۳	ملن و شورت	۵۲
چگونگی شکل‌گیری و امکانات فضای باز و طراحی محوطه با توجه به هر واحد، شکل و سازماندهی فضای باز، محل قرارگیری حیاط‌ها و تراس‌ها در ارتباط با واحدها، تنوع کاربری، فضای باز (Sherzad & GalalAhmed, 2023, 524).	۲۰۲۳	شررزاد و احمد	۵۳
ایمنی و امنیت، سازگاری و تناسب همسایگان از جهت خواست و نیازها، تعریف فعالیت‌ها و فراهم کردن بستر ملاقات و معاشرت و حریم (Abdulrahman & Motlak, 2023, 6).	۲۰۲۳	عبدالرحمان و موتلک	۵۴

ارائه نتایج ترکیب

بر مبنای جدول (۶)، عوامل شناسایی شده حاصل از مطالعات در سه مرحله کدگذاری شده‌اند. این کدهای باز در کنار یکدیگر قرار گرفته و بر مبنای هم‌پوشانی کدهای محوری استخراج شده است. بر مبنای مفاهیم استخراج شده، هم‌پوشانی‌ها و هدف پژوهش در نهایت، کدهای منتخب ارائه شده است.

جدول ۶. طبقه‌بندی و کدگذاری عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی در مسکن

کد مقالات	کدباز	کد محوری	کد منتخب
{۱۹}، {۱۶}، {۱۴}، {۶}، {۱}، {۳۷}، {۲۸}	محوطه و فضای باز (وجود فضای باز و نیمه‌باز)	وجود فضای باز	فضای باز
{۱۵}، {۱۴}، {۱۲}، {۵}، {۴}، {۱۶}، {۱۹}، {۲۲}، {۲۳}، {۲۵}، {۳۵}، {۳۸}، {۳۹}، {۴۰}، {۴۱}، {۴۶}، {۴۹}، {۵۰}، {۵۱}	طبیعت‌گرایی و عناصر طبیعی (طبیعت و عناصر طبیعی، سبزی‌نگی، عناصر همیشه‌سبز و سبز، فضای گیاه‌کاری توسط ساکنین، ارتباط با طبیعت)	طبیعت‌گرایی	
{۳۰}، {۱۲}، {۴}، {۱}	مساحت (اندازه فضا، مساحت)	سرانه فضا	
{۲۲}، {۲۱}، {۷}، {۵}، {۳}، {۲}، {۴۴}، {۴۳}	ظرفیت فضا (اندازه و ظرفیت / سرانه فضا، اندازه مناسب کالبدی اجتماعی، تراکم)		

کد منتخب	کد محوری	کد باز	کد مقالات
	سازماندهی فضایی	چیدمان فضایی (چیدمان بلوک‌ها، نحو فضا، پیکره‌بندی و سازماندهی فضایی، پیکره‌بندی واضح، چیدمان واحدها، چارچوب فیزیکی، محل قرارگیری ورودی، محل قرارگیری آسانسور، الگوی طراحی، درون‌گرایی و نوع چیدمان)	{۱}، {۳}، {۶}، {۲۰}، {۲۱}، {۲۴}، {۲۵}، {۲۷}، {۲۹}، {۳۰}، {۳۱}، {۴۲}، {۴۷}، {۴۹}، {۵۱}، {۵۲}، {۵۳}
		محل قرارگیری فضای باز (مکان‌یابی درست، فضای مشترک در قلب مجموعه، نقاط کانونی، محل قرارگیری فضای سبز، حیاط مرکزی، فاصله، مجاورت و مرکزیت عملکردی)	{۱}، {۴}، {۱۰}، {۱۵}، {۱۶}، {۲۵}، {۲۶}، {۲۷}، {۲۹}، {۳۷}، {۴۷}، {۴۹}، {۵۲}
		هم‌پیوندی (پیوستگی و یکپارچگی فضا، نفوذپذیری، محصوریت)	{۱۸}، {۱۹}، {۳۲}، {۴۴}
	تنوع	تنوع در طراحی (تنوع فضایی، پیچیدگی فضا)	{۱}، {۳}، {۳۴}، {۳۸}، {۴۹}
سازماندهی فضا	محرمیت و حریم	سلسله‌مراتب حریم شخصی و خلوت (سلسله‌مراتب برای حفظ حریم واحدها، محرمیت و تعبیه قلمرو فردی، موانع واقعی و نمادین برای ایجاد حریم)	{۱}، {۲}، {۶}، {۱۱}، {۱۳}، {۱۴}، {۱۹}، {۲۱}، {۲۵}، {۲۸}، {۳۸}، {۴۰}، {۵۲}، {۵۴}
		حریم صوتی و بصری (آسایش صوتی و بصری، صدای همسایگان)	{۲}، {۲۵}
		ارتباط بی‌واسطه واحدها با فضای باز (بالکن‌ها و تراس‌ها)	{۱}، {۴۹}، {۵۳}
	دسترسی بصری	دسترسی بصری به فضای باز (نظارت غیرمستقیم والدین، کنترل و مانیتور فضای بازی کودکان، امکان نظارت طبیعی، جذابیت و تنوع بصری، کیفیت و آسایش بصری، چشم‌انداز طبیعی)	{۱}، {۴}، {۱۵}، {۱۹}، {۲۲}، {۳۷}، {۳۹}، {۴۴}، {۴۵}، {۴۹}، {۵۱}، {۵۲}
	مسیرهای حرکتی	تنوع مسیرها (مسیرها و ورودی‌ها، مسیرهای سبز، دسترسی سواره و پیاده، طراحی مسیرهای مشترک برای رسیدن به فضای باز، تعریف مسیرهای پیاده اطراف فضای سبز، شکل‌گیری ارتباطات در راهرو، محل قرارگیری راهروها)	{۱}، {۸}، {۱۰}، {۱۵}، {۲۵}، {۲۶}، {۳۳}، {۳۵}، {۳۹}، {۴۹}، {۵۱}
		تعدد دسترسی و دسترسی‌پذیری (سهولت و قابلیت دسترسی به فضای باز، دسترسی فیزیکی)	{۲۴}، {۳۲}، {۳۵}، {۳۹}، {۴۴}، {۴۵}، {۴۹}

کد مقالات	کدباز	کد محوری	کد منتخب
{۱}، {۳}، {۶}، {۷}، {۸}، {۱۴}، {۱۹}، {۲۰}، {۲۵}، {۲۸}، {۲۹}، {۳۲}، {۳۷}، {۴۳}، {۴۷}، {۴۹}، {۵۱}، {۵۳}	تنوع و سازگاری (تنوع عملکرد فضای باز برای همه گروه‌های سنی، فضای مناسب نشستن، درس خواندن و صحبت کردن و جشن‌ها، مکالمه، دیدار و عبور و ورزش، فضای بازی و فعالیت‌های ورزشی، فضای بازی کودکان، فعالیت‌های گروهی، عملکرد فضا، اختلاط و جذابیت کاربری)	قلمرو و فعالیت‌ها	
{۵}، {۶}، {۱۰}، {۱۳}، {۲۴}، {۲۵}، {۲۸}، {۲۹}، {۳۱}، {۳۷}، {۴۲}، {۴۵}، {۵۳}	قلمروهای رفتاری (تعیین مرز قلمروهای خصوصی و عمومی، تعریف واحدهای فضایی، تفکیک فضایی)		
{۷}، {۱۰}، {۱۶}، {۱۹}، {۲۸}، {۳۵}، {۳۶}، {۳۷}، {۵۱}، {۵۲}، {۵۴}	فعالیت‌ها (فضای مناسب طیف وسیعی از بهره‌برداران، شخصی‌سازی محیط، فعالیت‌های انتخابی و اختیاری)	انعطاف و انطباق‌پذیری	قلمروهای رفتاری و فعالیت‌ها
{۱۵}، {۲۵}، {۲۶}، {۳۷}، {۴۹}	چیدمان (امکان و سهولت تغییر چیدمان مبلمان بر مبنای نوع فعالیت، محل قرارگیری)		
{۸}، {۱۰}، {۱۳}، {۱۴}، {۱۸}، {۲۰}، {۲۳}، {۲۵}، {۲۶}، {۲۹}، {۳۰}، {۳۵}، {۴۱}، {۴۹}	عملکردی (تعداد مبلمان، محل نشستن و استراحت)		
{۱۰}، {۲۴}	سایر عناصر (سایبان، عناصر سه‌بعدی، دیوارهای کوتاه و نقاط عطف)	مبلمان و عناصر محیطی	
{۱۸}، {۲۵}، {۳۰}، {۴۹}	روشنایی (روشنایی و نورپردازی)		
{۲}، {۷}، {۸}، {۹}، {۱۱}، {۱۸}، {۱۹}، {۲۵}، {۲۸}، {۳۰}، {۳۲}، {۳۳}، {۳۴}، {۳۵}، {۳۶}، {۳۷}، {۳۸}، {۳۹}، {۴۰}، {۴۳}، {۴۵}، {۴۹}، {۵۱}، {۵۴}	ایمنی و امنیت (آرامش و آسایش و امنیت، سلسله‌مراتب فضایی، ایمنی و امنیت کودکان)		
{۱۸}، {۱۹}، {۲۳}	مسیرها (کفسازی ایمن)	ایمنی و امنیت	
{۶}، {۱۸}، {۴۷}، {۴۹}	دفعات بهره‌برداری (امن و راحت برای حضور، ایمنی و جذابیت فضا)		ایمنی و آسایش محیطی
{۴}، {۱۵}، {۲۲}، {۲۶}، {۲۹}، {۳۰}، {۳۴}، {۳۵}، {۳۸}، {۴۱}، {۴۱}	آسایش اقلیمی (حفاظت در برابر شرایط محیطی، جغرافیای فضا و تمهیدات اقلیمی، مصالح مبلمان و آسایش حرارتی)	آسایش محیط	

کد منتخب	کد محوری	کد باز	کد مقالات
زیبایی‌شناسی و ادراک محیطی	زیبایی‌شناسی	عناصر بصری (رنگ فضا، مصالح طبیعی و مبلمان، ویژگی‌های زیباشناسانه، جلوه بصری و محیطی، فضای سبز چشم‌نواز، نظم و ریتم، تعریف بدنه‌ها و جداره‌ها، جذابیت و تنوع بصری، سازماندهی بصری، نما)	{۱}، {۴}، {۱۰}، {۲۳}، {۲۵}، {۲۶}، {۲۸}، {۲۹}، {۳۸}، {۴۴}، {۴۶}
		ارتفاع (ارتفاع، کد ارتفاعی)	{۵}، {۱۵}، {۱۶}، {۲۷}، {۳۸}
		هندسه فضا (شکل و فرم فضا)	{۲۴}، {۲۵}، {۳۲}، {۴۴}، {۵۱}
زیبایی‌شناسی و ادراک محیطی	خوانایی	خوانایی (جهت‌یابی آسان و تعریف صحیح مرزها، مؤلفه‌های مؤکد مسیریابی)	{۱۰}، {۲۴}، {۲۵}، {۲۸}، {۲۹}، {۳۴}، {۳۷}، {۳۸}، {۴۶}
		دعوت‌کنندگی (تعریف ورودی‌ها)	{۲۹}، {۳۵}
ادراک و تعلق به محیط	ادراک و تعلق به محیط	ادراک محیط (بهره‌گیری از همه حواس)	{۲۹}، {۳۶}
		احساس تعلق به محیط (هویت و حس مکان)	{۹}، {۱۱}، {۱۹}، {۲۵}، {۲۶}، {۲۸}، {۳۶}، {۴۸}
ویژگی‌های فردی و اجتماعی	ویژگی‌های فردی و اجتماعی	فردی (نیازهای ساکنان، مدت‌زمان اقامت، نوع مالکیت و واحد مسکن، آشنایی با همسایگان)	{۸}، {۱۵}، {۲۶}، {۲۷}، {۳۵}، {۳۸}، {۴۴}، {۴۸}، {۵۴}
		ارزش‌های جمعی (همگنی، یکپارچگی و پیش‌زمینه اجتماعی فرهنگی)	{۶}، {۸}، {۱۹}، {۲۵}، {۳۰}، {۳۵}
مدیریت و نگهداری مجتمع	نگهداشت و مدیریت	مدیریت و نظارت بر محیط (قوانین مدیریتی، مشارکت در مدیریت و نگهداشت)	{۱۰}، {۳۵}، {۴۰}، {۴۸}

بحث و نتیجه‌گیری

بر مبنای نتایج تعاملات اجتماعی در مقیاس ایران و خارج از ایران همواره مدنظر بوده و به صورت پیوسته در مقیاس‌ها متعدد مورد پژوهش قرار گرفته‌اند. در بررسی و کدگذاری‌ها، غنای نظری در پژوهش رخ داده که این خود نشانگر اتفاق نظر در مقوله‌ها بوده و بر همین مبنا می‌توان با استناد به تعداد ارجاعات اولویت‌بندی روشنی ارائه نمود.

جدول ۷. طبقه‌بندی کلان عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی (تعداد کل مقالات = ۵۴)

درصد	فراوانی	ارجاعات	کد محوری	
			کالبدی	غیر کالبدی
%۹۸	۵۳	{۱۰، {۹، {۸، {۷، {۶، {۵، {۳، {۴، {۲، {۱، {۱۱، {۱۲، {۱۳، {۱۴، {۱۶، {۱۵، {۱۹، {۱۸، {۲۲، {۲۰، {۲۱، {۲۳، {۲۴، {۲۵، {۲۶، {۲۷، {۲۸، {۲۹، {۳۰، {۳۱، {۳۲، {۳۳، {۳۴، {۳۵، {۳۶، {۳۷، {۳۸، {۳۹، {۴۰، {۴۱، {۴۲، {۴۳، {۴۴، {۴۵، {۴۶، {۴۷، {۴۸، {۴۹، {۵۰، {۵۱، {۵۲، {۵۳، {۵۴}	سازماندهی فضا	کالبدی
			قلمرو و فعالیت‌ها	
			زیبایی‌شناسی	
			ایمنی و آسایش محیطی	
			فضای باز	
%۲۸	۱۵	{۸، {۱۵، {۲۶، {۲۷، {۳۵، {۳۸، {۴۴، {۴۸، {۵۴، {۶، {۱۹، {۲۵، {۳۰، {۴۰، {۴۰، {۳۵، {۱۰}	ویژگی‌های فردی و اجتماعی	غیر کالبدی
			مدیریت و نگهداری مجتمع	

در یک دسته‌بندی کلی مطابق با جدول (۷)، می‌توان عوامل مؤثر را به دو دسته عوامل کالبدی و غیرکالبدی تقسیم کرد. ۹۸٪ منابع مطالعه شده به اهمیت عوامل کالبدی و تنها ۲۸٪ مقالات به عوامل غیرکالبدی پرداخته‌اند که لازم است در پژوهش‌های آتی مورد توجه قرار گیرند. به‌علاوه، بر مبنای جدول (۸)؛ سازماندهی فضایی، قلمروهای رفتاری، فضای باز، ایمنی و آسایش محیطی، ویژگی‌های فردی و اجتماعی و مدیریت نگهداشت مجتمع، به دارای بیشترین و کمترین ارجاعات می‌باشند.

جدول ۸. طبقه‌بندی کدهای منتخب بر مبنای تعداد کدهای محوری، ارجاعات (تعداد کل مقالات = ۵۴)

درصد	فراوانی	کد	درصد	فراوانی	ارجاعات	
%۵۰	۲۷	چیدمان فضایی	%۷۸	۴۲	{۱۰، {۸، {۶، {۴، {۳، {۲، {۱، {۱۱، {۱۳، {۱۴، {۱۵، {۱۶، {۱۸، {۱۹، {۲۰، {۲۱، {۲۲، {۲۴، {۲۵، {۲۶، {۲۷، {۲۸، {۲۹، {۳۰، {۳۱، {۳۲، {۳۳، {۳۴، {۳۵، {۳۶، {۳۷، {۳۸، {۳۹، {۴۰، {۴۱، {۴۲، {۴۳، {۴۴، {۴۵، {۴۶، {۴۷، {۴۸، {۴۹، {۵۰، {۵۱، {۵۲، {۵۳، {۵۴}	
						تنوع
						محرمیت و حریم
						دسترسی بصری
						مسیرهای حرکتی
%۴۶	۲۵	قلمرو و فعالیت‌ها	%۶۷	۳۶	{۱۰، {۸، {۷، {۶، {۵، {۳، {۱، {۱۳، {۱۴، {۱۵، {۱۶، {۱۸، {۱۹، {۲۰، {۲۱، {۲۲، {۲۳، {۲۴، {۲۵، {۲۶، {۲۸، {۲۹، {۳۰، {۳۱، {۳۲، {۳۳، {۳۴، {۳۵، {۳۶، {۳۷، {۳۸، {۳۹، {۴۰، {۴۱، {۴۲، {۴۳، {۴۴، {۴۵، {۴۶، {۴۷، {۴۸، {۴۹، {۵۰، {۵۱، {۵۲، {۵۳، {۵۴}	
						انعطاف و انطباق‌پذیری
						میلان و عناصر محیطی

کد	ارجاعات	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
ایمنی و آسایش محیطی	{۲}، {۴}، {۶}، {۷}، {۸}، {۹}، {۱۱}، {۱۵}، {۱۸}، {۱۹}، {۲۲}، {۲۳}، {۲۵}، {۲۶}، {۲۸}، {۲}، {۹}، {۳۰}، {۳۲}، {۳۳}، {۳۴}، {۳۵}، {۳۶}، {۳۷}، {۳۸}، {۳۹}، {۴۰}، {۴۱}، {۴۳}، {۴۵}، {۴۷}، {۴۹}، {۵۱}، {۵۴}	۳۳	۶۱٪	۱۵	۲۸٪
		۲۷	۵۰٪	۲۷	۵۰٪
فضای باز	{۱}، {۲}، {۳}، {۴}، {۵}، {۶}، {۷}، {۱۲}، {۱۴}، {۱۵}، {۱۶}، {۱۹}، {۲۱}، {۲۲}، {۲۳}، {۲۵}، {۲۸}، {۳۰}، {۳۵}، {۳۷}، {۳۸}، {۳۹}، {۴۰}، {۴۱}، {۴۳}، {۴۴}، {۴۶}، {۴۹}، {۵۱}، {۵۰}	۳۰	۵۶٪	۷	۱۳٪
		۱۹	۳۵٪	۱۹	۳۵٪
		۱۲	۲۲٪	۱۲	۲۲٪
زیبایی‌شناسی و ادراک محیطی	{۱}، {۴}، {۵}، {۹}، {۱۰}، {۱۱}، {۱۵}، {۱۶}، {۱۹}، {۲۳}، {۲۴}، {۲۵}، {۲۶}، {۲۷}، {۲۸}، {۲۹}، {۳۲}، {۳۳}، {۳۴}، {۳۵}، {۳۷}، {۳۸}، {۴۴}، {۴۶}، {۴۸}، {۵۱}	۲۵	۴۶٪	۱۹	۳۵٪
		۱۰	۱۹٪	۱۰	۱۹٪
		۹	۱۷٪	۹	۱۷٪
ویژگی‌های فردی و اجتماعی	{۶}، {۸}، {۱۵}، {۱۹}، {۲۵}، {۲۶}، {۲۷}، {۳۰}، {۳۵}، {۳۸}، {۴۴}، {۴۸}، {۵۴}	۱۳	۲۴٪	۱۳	۲۴٪
مدیریت و نگهداری مجتمع	{۱۰}، {۳۵}، {۴۰}، {۴۸}	۴	۷٪	۴	۷٪

سازماندهی فضایی، عوامل مؤثر بر تعاملات را در مقیاس کل مجموعه و اجزاء معرفی می‌کند. اهمیت چیدمان فضایی، با تأکید بر چگونگی چیدمان کلیه عناصر مجموعه از واحدها تا عناصر ارتباطی در ۵۰٪ مقالات مورد توجه قرار دارد. محرمت، دسترسی بصری و مسیرهای حرکتی و تنوع در طراحی به ترتیب در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند.

قلمروها رفتاری و فعالیت‌ها، تنوع و سازگاری فعالیت‌ها و چگونگی مرز و محدوده فعالیت‌ها در ۴۶٪ منابع مورد توجه قرار گرفته است. در مرتبه بعدی، انطباق و انعطاف‌پذیری فعالیت‌ها و مبلمان و عناصر محیطی قرار دارند.

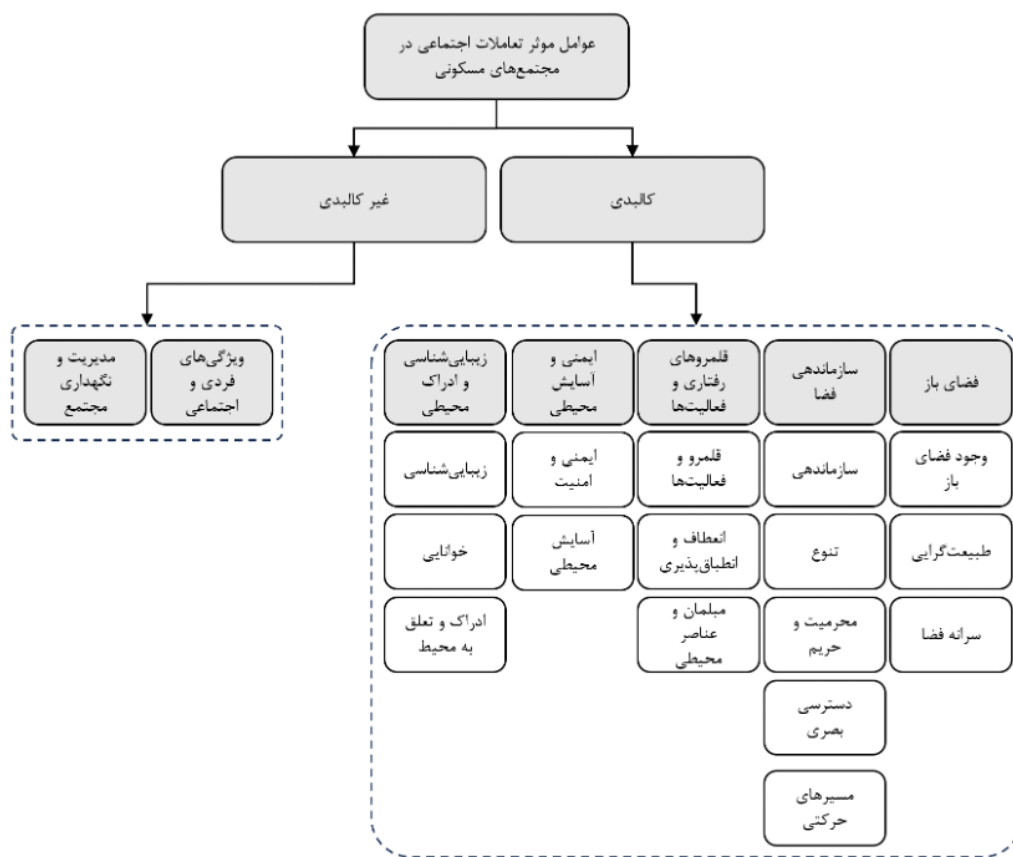
ایمنی و آسایش محیطی، ایمنی و امنیت در کلیه عناصر مجموعه و تعدد بهره‌برداری نیز چیدمان فضایی در ۵۰٪ مقالات مهم ارزیابی شده‌اند. آسایش محیطی و تمهیدات اقلیمی نیز با ارجاع در ۲۰٪ مقالات در این بخش قرار می‌گیرند.

فضای باز، طبیعت‌گرایی با فراوانی ۳۵٪ ارجاع از جمله مهم‌ترین عناصر این بخش است، سپس سرانه و ظرفیت فضای باز و اهمیت وجود فضای باز در مجموعه در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

زیبایی‌شناسی و ادراک محیطی، توجه به عناصری همچون رنگ، مصالح، هندسه و... با ۳۵٪ ارجاع بیشترین اهمیت را در این کد به خود اختصاص داده‌اند. تمهیدات مرتبط با خوانایی و ادراک محیطی نیز با فراوانی ۱۷٪ و ۱۹٪ در رتبه بعدی قرار می‌گیرند.

ویژگی‌های فردی و اجتماعی، شامل طیفی از اطلاعات مربوط به ساکنان مانند سن، جنسیت، مدت اقامت تا ارزش‌های اجتماعی را پوشش داده و **مدیریت و نگهداری مجتمع**، عوامل مؤثر بر چگونگی مدیریت و مشارکت ساکنان در مجموعه عوامل ارائه می‌نمایند. این کدهای منتخب فاقد کد محوری و جزئیات بیشتر بوده به ترتیب در ۲۴٪ و ۷٪ مقالات مورد توجه قرار گرفته‌اند.

در نتیجه می‌توان عنوان کرد که سازماندهی فضایی پر ارجاع‌ترین کد منتخب پژوهش بوده که طیف وسیعی از مقوله‌ها را در بر گرفته و می‌تواند سایر مقولات موجود در دیگر کدهای منتخب را تحت الشعاع قرار دهد. فضای باز به جهت محل قرارگیری و انواع دسترسی؛ تعیین مرز و محدوده فعالیت‌ها و قلمروهای فردی و عمومی در مقیاس مجموعه؛ ایمنی و آسایش به جهت اهمیت سلسله مراتب و تعریف مسیرهای حرکتی و مقوله زیبایی‌شناسی با در برداشتن مفهوم خوانایی و جهت‌یابی در مجموع از جمله مواردی است که تحت تأثیر سازماندهی فضایی در مقیاس کلان قرار دارند. بر مبنای جدول (۷)، ۹۸٪ پژوهش‌ها به عوامل کالبدی پرداخته و به صورت کلی ۵ عامل منتخب با ۱۶ زیرمجموعه تأثیرگذار در اختیار پژوهش قرار داده‌اند. در جدول (۸)، فراوانی کدهای منتخب و محوری به صورت تجمیعی و مجزا ارائه شده است. سازماندهی فضایی، جامع‌ترین و پرارجاع‌ترین عامل است. اما قلمروهای رفتاری و ایمنی و آسایش در رتبه دوم و فضای باز و زیبایی‌شناسی ادراک محیطی در مرتبه بعدی درصدهای تقریباً مشابه و نزدیک را به خود اختصاص داده‌اند. به همین جهت کلیه عوامل کالبدی شناسایی شده دارای اهمیت کلیدی بوده و به صورت هم‌زمان باید در نظر گرفته شوند. بر مبنای آنچه در بالا آمده است، می‌توان عوامل مؤثر را به صورت خلاصه در شکل (۱) ارائه کرد.

شکل ۱. عوامل مؤثر بر تعاملات اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی

پی‌نوشت‌ها

۱. Sociopetal space: Socio به معنای اجتماع و جمع، petal به معنای جمع‌کننده (تعبیر گلبرگ‌های جمع شده دور غنچه).
2. Sociofugal space
3. Systematic review
4. Meta analysis
5. Satisfaction
6. Housing satisfaction
7. Residents, User, occupant satisfaction
8. Dwelling condition
9. Quality indicator, Residential quality, Spatial quality, Life satisfaction, Quality of life
10. Housing quality index, Quality standard in housing, Post occupancy evaluation, Housing evaluation
11. Social relationships/interaction/ Network
12. Neighborhoods for social interaction/interaction, quality neighborhood attachment
13. Presence, attendance, co-presence
14. Social cohesion/ sustainability

فهرست منابع

- اوضاعی، نسرین، عصاره، علیرضا، مهرمحمدی، محمود، امام‌جمعه، محمدرضا و احمدی، غلامعلی (۱۴۰۱). ویژگی عناصر برنامه منتورینگ هم‌تا برای اساتید دانشگاه: سنتز پژوهی براساس مدل روبرتس. آموزش و توسعه منابع انسانی، ۹ (۳۵)، ۹۸-۱۳۴.
- آذینی، پرنیا، یزدانفر، سیدعباس، و نوروزیان ملکی، سعید (۱۴۰۲) آماده انتشار). عوامل مؤثر بر افزایش تعاملات اجتماعی میان ساکنین در مسکن با رویکرد اختلاط اجتماعی (موردپژوهی: مجتمع مسکونی همسایگی کویر یزد). صغه، doi: 10.48308/sofeh.2023.223184.106
- باقری، حسین، نوروزیان ملکی، حسین و حسینی، سید باقر (۱۳۹۵). شناسایی متغیرهای مؤثر بر اجتماع‌پذیری در حوزه مسکن. مسکن و محیط روستا، ۳۵ (۱۵۴)، ۱۷-۲۸.
- تبریزی، امید، مختاباد امری، مصطفی و فیضی، محسن (۱۳۹۳). اثرات طراحی فضاهای شهری و معماری جمع‌گرا بر تعاملات و ارتباطات اجتماعی. مدیریت شهری، ۱۳ (۳۷)، ۲۵۷-۲۷۲.
- خاک‌زند، مهدی و بقالیان، آلاله (۱۳۹۵). بررسی عوامل مؤثر بر ارتقا تعاملات اجتماعی در فضای باز و نیمه‌باز مجتمع‌های مسکونی نمونه موردی مجتمع‌های مسکونی منطقه ۲۲. انجمن معماری و شهرسازی ایران، ۷ (۱)، ۱۹-۲۸.
- جعفری اسپورزی، زهرا، صفوی، سیدعلی و پورجعفر، محمدرضا (۱۴۰۱). فرامطالعه پژوهش‌های دل‌بستگی به مکان در ایران. صغه، ۳۲ (۳)، ۶۷-۸۲.
- جلالی، مینا، ناجی اصفهانی، زهرا و خادم‌الفرقایی، مهوش (۱۳۹۸). کیفیت مسکن از نگاه شهروندان اصفهانی. صغه، ۲۹ (۳)، ۲۱-۳۶.
- خلعتبری، جواد (۱۳۸۷). آمار و روش تحقیق. تهران. تهران: نشر پردازش.
- دانشگر مقدم، گلرخ، بحرینی، سیدحسین و عینی‌فر، علیرضا (۱۳۹۰). تحلیل اجتماع‌پذیری محیط کالبدی متأثر از ادراک طبیعت در محیط انسان‌ساخت مطالعه مورد نمونه‌های مسکونی شهر همدان. هنرهای زیبا، ۳ (۴۵)، ۲۵-۳۶.
- دهناد، نازنین و کریمی، باقر (۱۳۹۸). ارزیابی نقش مؤلفه‌های مؤثر در فضای باز مجتمع‌های مسکونی بر ایجاد تعاملات اجتماعی. هویت شهر، ۱۳ (۳۷)، ۸۷-۱۰۴.
- دهناد، نازنین، مهدی‌نژاد، جمال‌الدین و کریمی، باقر (۱۳۹۹). تبیین رابطه بین مؤلفه‌های مؤثر بر کیفیت فضای باز جمعی در ارتقای اجتماع‌پذیری محیط. مطالعات شهری، ۱۰ (۳۷)، ۴۵-۶۵.
- رجبی‌پور، فاطمه، اخلاصی، احمد و یزدانفر، سیدعباس (۱۴۰۲). مؤلفه‌های مؤثر در طراحی مسکن پیش‌ساخته: یک مرور سیستماتیک. هنرهای زیبا، ۲۸ (۱)، ۶۳-۷۶.

- رئیسی، ایمان و حسینی، الهه السادات (۱۳۹۴). بررسی رابطه خلوت و تعامل در چند مجتمع مسکونی قزوین. هویت شهر، ۹ (۲۱)، ۲۹-۴۰.
- سرعلی، رضا و پوردیهیمی، شهرام (۱۴۰۰). یک مدل نظری برای مطالعه روابط همسایگی در محیط‌های مسکونی. مطالعات معماری ایرانی، ۱۰ (۲۰)، ۲۵۸-۲۳۹.
- سرعلی، رضا و پوردیهیمی، شهرام (۱۳۹۵). همسایگی و همسایه بودن. صغه، ۲۶ (۱)، ۵-۲۴.
- سلیمی، جلیل و مکنون، رضا (۱۳۹۷). فراتحلیل کیفی پژوهش‌های علمی ناظر بر مسئله حکمرانی در ایران. مدیریت دولتی، ۱۰ (۱)، ۱-۳۰.
- شهبازی، مهرداد، یگانه، منصور و بمانیان، محمدرضا (۱۳۹۹). فراتحلیل عوامل سرزندگی محیطی در فضاهای باز. مطالعات شهری، ۹ (۳۴)، ۶۱-۶۷.
- صالحی‌نیا، مجید و معماریان، غلامحسین (۱۳۸۸). اجتماع‌پذیری فضای معماری. هنرهای زیبا، ۱ (۴۰)، ۵-۱۷.
- صفدریان، غزال، اعتصام، ایرج و حبیب، فرح (۱۴۰۰). تبیین رابطه میزان تعاملات اجتماعی و بالارفتن کیفیت زیست در مجتمع‌های مسکونی مطالعه موردی: مجتمع مسکونی بهجت‌آباد، کوی نوبنیاد و برج بین‌المللی تهران. هویت شهر، ۱۵ (۴۶)، ۸۵-۹۶.
- علمی، زهرا، هاشم‌پور، پریسا و مدقالچی، لیلیا (۱۳۹۹). اجتماع‌پذیری کالبدی مجتمع‌های مسکونی برای گروه سالمندان در تبریز (مطالعه موردی): مجتمع‌های مسکونی ستارخان، آسمان، علامه امینی و سپیدار. معماری و شهرسازی ایران، ۱۱ (۱۹)، ۱۸۷-۲۰۷.
- عینی‌فر، علیرضا (۱۳۷۹). عوامل انسانی - محیطی مؤثر در طراحی مجموعه‌های مسکونی. هنرهای زیبا، ۸ (۱۰۹)، ۱۱۸.
- غفوریان، میترا و آقایی، سپیده (۱۳۹۵). بازشناسی و اولویت‌بندی معیارهای انعطاف‌پذیری در طراحی مسکن آپارتمانی ایران. صغه، ۲۶ (۳)، ۴۱-۶۴.
- قره‌خانی، کمال، دژدار، امید و جلالیان، سارا (۱۳۹۸). بررسی نقش فضاهای تعاملات اجتماعی بر کیفیت زندگی در مجتمع‌های مسکونی مطالعه موردی مجتمع‌های مسکونی سعیدیه کاشانی بوعلی و امام‌رضا در شهر همدان. هویت شهر، ۱۳ (۴۰)، ۱۰۹-۱۲۰.
- کرمی، اسلام و محمدحسینی، پریسا (۱۳۹۷). بررسی تأثیر اجتماع‌پذیری فضاهای عمومی بر پایداری اجتماعی مجتمع‌های مسکونی اردبیل. مطالعات شهری، ۷ (۲۶)، ۴۳-۵۶.
- کشفی، محمدعلی، حسینی، سید باقر و نوروزیان ملکی، سعید (۱۳۹۱). نقش فضاهای عمومی ساختمان‌های مسکونی بلندمرتبه در افزایش تعاملات اجتماعی ساکنین پژوهش موردی برج بین‌المللی تهران. مدیریت شهری، ۱۰ (۳۰)، ۷-۱۸.
- محمدنژاد سیگارودی، معصومه، پرویزی، رضا و دانش‌شکیب، مریم (۱۳۹۹). ارزیابی تأثیر فضاهای عمومی بر ارتقا تعاملات اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی مطالعه موردی شهر لاهیجان. مطالعات محیطی هفت حصار، ۸ (۳۱)، ۵۵-۷۴.
- مدنی، رامین، پوردیهیمی، شهرام، موسوی‌نیا، سیده فاطمه و صالح صدق‌پور، بهرام (۱۳۹۶). پیکره‌بندی فضایی، ادراک تراکم و تعاملات اجتماعی در محیط مسکونی: ارائه یک مدل علی نمونه موردی مجتمع‌های مسکونی شهر مشهد. هنرهای زیبا، ۲۲ (۱)، ۴۱-۵۲.
- مطلبی، قاسم، ضرغامی، اسماعیل و سعادت‌ی وقار، پوریا (۱۳۹۷). نقش خوانایی فضای باز بر ایجاد تعاملات اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی نمونه موردی مجتمع مسکونی سعیدیه همدان. معماری و شهرسازی ایران، ۹ (۱۶)، ۱۳۹-۱۵۶.
- مقتدر، بهرام، اعتصام، ایرج و متین، مهرداد (۱۳۹۹). تدوین چارچوبی جهت ارتقای تعاملات اجتماعی در معماری شهرک‌های صنعتی نواحی روستایی تهران. مطالعات هنر اسلامی، ۱۷ (۳۹)، ۴۴۰-۴۵۰.
- ملامیرزایی، راضیه و سجادزاده، حسن (۱۴۰۲). تحلیلی نظام‌مند بر ادبیات شهر خلاق و شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن‌ها. آرمانشهر، ۱۶ (۴۳)، ۱۷-۳۰.
- مهربان، ساهره و عبداللهی، فرزین (۱۳۹۸). راهکارهای افزایش تعاملات اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی مطالعه موردی مجتمع مسکونی اکباتان، بهجت‌آباد و فرهنگیان تهران. معماری شناسی، ۲ (۱۱)، ۲-۹.
- نثاری، بنت‌الهدی، قنبران، عبدالحمید و نادمی، آرش (۱۳۹۵). تأثیر امنیت بر اجتماع‌پذیری فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی در منطقه ۲ شهر ایلام. مطالعات محیطی هفت حصار، ۵ (۱۸)، ۱۰۱-۱۱۶.
- نورتقانی، عبدالمجید، محمدپور، پرژک و ابراهیمی، عبدالله (۱۳۹۹). مدل‌یابی نظری ارتباط مؤلفه‌های مسکن با خانواده در بستر پژوهش‌های پیشین. صغه، ۳۰ (۹۰)، ۶-۲۴.

- نوروزیان ملکی، سعید و امیدی، ندا (۱۳۹۹). ارزیابی تأثیر مؤلفه‌های کالبدی - اجتماعی بر حس مکان در فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی. هویت شهر، ۱۴ (۴۱)، ۷۸-۹۸.
- هاشم‌پور، پریسا و سامی، زیبا (۱۳۹۸). کیفیت محیطی مؤثر در حیات‌پذیری مجتمع‌های مسکونی. مطالعات شهری، ۸ (۳۰)، ۵۵-۶۸.
- همدانی گلشن، حامد، مطلبی، قاسم و بهزادفر، مصطفی (۱۳۹۹). تبیین رابطه پیکره‌بندی فضایی و تعاملات اجتماعی، با استفاده از برهم‌کنش نحو فضا و روان‌شناسی بوم-شناختی. صفا، ۳۰ (۱)، ۵۹-۷۶.
- یاران، علی و بهرو، حسین (۱۳۹۵). بررسی تأثیر فضای سبز بر میزان رضایتمندی ساکنان مجتمع‌های بلندمرتبه مسکونی، نمونه موردی: چند مجتمع مسکونی در شهر تهران. آرمان شهر، ۹ (۱۷)، ۱۵۱-۱۶۲.
- یزدانفر، سیدعباس، حسینی، سیدباقر و زرودی، مصطفی (۱۳۹۲). فضاهای عمومی و افزایش تعاملات اجتماعی؛ مطالعه موردی مجتمع مسکونی کوثر و فاز دو مجتمع مسکونی اکباتان. مدیریت شهری، ۱۱ (۳۲)، ۷-۲۲.
- یزدانی، سمیرا و تیموری، سیاوش (۱۳۹۲). تأثیر فضاهای باز مجتمع‌های مسکونی با افزایش تعاملات اجتماعی ساکنین نمونه موردی: سه مجتمع مسکونی در اصفهان. هویت شهر، ۷ (۱۵)، ۸۳-۹۲.

- Abdulrahman, Y. F., & Motlak, J. B. (2023). Quality of social life in vertical residential complexes: Salhia residential complex in Baghdad. *IOP Conf Series 1129*, 1-16. doi:10.1088/1755-1315/1129/1/012018.
- Abu-Ghazze, T. M. (1999). Hosing layout, social interaction, and the place of contact in ABU-NU-SEIR, Jordan. *Journal of Environmental Psychology*, 19, 41-73, (1)
- Aram, F., Solgi, E., & Holden. G. (2018). The role of green spaces in increasing social interactions in neighborhoods with periodic markets. *Habitat international*, 84, 24-32. <http://doi.org/10.1016/j.habitat.2018.12.004>.
- Bahadir, B., & Aktas, K. N. (2023). User satisfaction of residential open and green spaces neighbourhood or mass housing? *Journal of near architecture*, 7(2), 229-248.
- Bahador, A., & Bavar, C. (2022). Creating private and semi public open spaces to achieve social sustainability in residential complexes. *Facilities*, 40(11/12), 757-773. <https://doi.org/10.1108/F-01-2022-0003>.
- Bonenberg, W. (2015). Public space in the residential areas: the method of social-spatial analysis. *Procedia Manufacturing*, 3, 1720-1727. <https://doi.org/10.1016/j.promfg.2015.07.493>.
- Frida, N. (2017). Effect of outdoor shared on social interaction in housing estate in Algeria. *Frontiers of architectural research*, 2(4), 457-467.
- Golshan, HH., Motalebi, G., & Behzadfar, M. (2021). The relationship between spatial configuration and social interaction in tehran residential areas bridging the space syntax theory and behavior setting theory. *International journal of architecture engineering and urban planning*, 31(4), 1-17.
- Gu, N. (2019). Korean apartment complexes and social relationships of the residents. *Housing Studies*, 35(8), 1362-1389. <https://doi.org/10.1080/02673037.2019.1667491>.
- Kazemzade, M., & Shakouri. R. (2017). Enhancing social interaction in residential complexes case study: Esfahan. *Space ontology intenational journal*, 6(2), 1-8.
- Kim, S. J., Choi, HB., Kang, M., Youn, C.H., Chung, L.B., & Lee, J. (2022). Effect of green space in an apartment complex on the environmental cognition and stress response of residents. *Journal of people plants environment*, 25(3), 329-336. <https://doi.org/10.11628/kspe.2022.25.3.329>.
- Kim, J.Y., & Kim, Y.O. (2022). Residents' Spatial-Usage Behavior and Interaction According to the Spatial Configuration of a Social Housing Complex: A Comparison between High-Rise Apartments and Perimeter Block Housing. *Sustainability*, 14(3), 1138-1156. <https://doi.org/10.3390/su14031138>.

- King, K., Majid, R. B. A., & Bakar, M. E. B. A. (2019). Social interaction in Malaysian affordable vertical housing: case study of primary precinct 11, Putrajaya. *The European proceedings of multidisciplinary sciences*, 750-758. <https://doi.org/10.15405/epms.2019.12.76>.
- Kosk, K. (2016). Social participation in residential architecture as an instrument for transforming both the architecture and the people who participate in it. *Pocedia engineering*, 161, 1468-1475. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2016.08.612>.
- Maharani, R.T., Harmunisa, Y.R., Almahmuda., & Octavianti, C. (2023). Design Criteria of Vertical Housing for Social Communities. *RUAS*, 21(1), 101-110. DOI: <https://doi.org/10.21776/ub.ruas.2023.021.01.11>
- Mellen, H., & Short, M. (2023). Designing for social interaction in high-density housing: A multiple case analysis of recently completed design-led developments in London. *Frontiers in Sustainable Cities*, 4, 1043701-1043723. <https://doi.org/10.3389/frsc.2022.1043701>.
- Moztaazadeh, H., & Sajjadi, K. (2019). Explaining The Effective Features of Open and Semi-Open Spaces In Availability and Increase of Social Interactions in Residential Complexes. *International Journal of Architecture and urban development*, 9(4), 67-76.
- Muhuri, S., & Basu, S. (2021). Correction to: Interactional spaces of a highrise group housing complex and social cohesion of its residents: case study from Kolkata, India. *Journal of Housing and the Built Environment*, 36, 821-824. <https://doi.org/10.1007/s10901-021-09842-z>.
- Nguyen, L., Berg P.V. D., Kemperman A., & Mohammadi, M. (2020). Where do People Interact in High-rise Apartment Buildings? Exploring the Influence of Personal and Neighborhood Characteristics. *International Journal Environmental Research Public Health*, 17(13), 4619-4643. doi: 10.3390/ijerph17134619. PMID: 32604991; PMCID: PMC7369851.
- Nowzari, Z., Armitage, R., & Maghsoodi Tilaki, M. J. (2023). How Does the Residential Complex Regulate Residents' Behaviour? An Empirical Study to Identify Influential Components of Human Territoriality on Social Interaction. *Sustainability*, 15(14), 11276-11301. <https://doi.org/10.3390/su151411276>.
- Peng, S., & Maing, M. (2021). Influential factors of age friendly neighborhood open space under high density housing context in hot weather. *Cities*, 115, 1032231-1032245. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2021.103231>.
- Rao, P. (2021). Role of green spaces for maintaining well being in residential community development. *Standard of Living, Wellbeing, and Community Development*. IntechOpen. doi: 10.5772/intechopen.97681.
- Sadeghifam, O.N., Estekanchi, N., & Ghaffari Saei, S.N. (2021). The Study of Residential Open Space Effect in Spatial Form Reorganization. *Journal of Urban management energy sustainability*. 2(1), 72-84. doi: 10.22034/jumes.2020.242511.
- Seifikaran, M., & Nemarimehr, M. (2022). A Statistical Meta-Analysis of the Neighborhood Design Elements on Social Capital. *International journal of Space ontology*, 11(3), 1-18. doi:10.22094/SOIJ.2022.1964894.1511.
- Sherzad, O.S., & Galal Ahmed, K. (2023). From Single- to Multi-Family Public Housing: Analyzing Social Sustainability Aspects of Recent Designs in the UAE. *Social Sciences*, 12(9), 513-528. <https://doi.org/10.3390/socsci12090513>.
- Williams, J. (2005). Designing Neighbourhoods for Social Interaction: The Case of Cohousing. *Journal of Urban Design*, 10(2), 195-227. <https://doi.org/10.1080/13574800500086998>.
- Wyczalkowska, M., & Debek, J.D. (2015). Residential environment quality and neighborhood

attachment in open and gated communities. *Polish journal of applied psychology*, 13(4), 9-24. doi: 10.1515/pjap-2015-0040.

- Yadollahi, M., Mahdavinia, M., & Ghiai, M.M. (2015). Residential complex based on increasing social interaction approach. *European Online Journal of Natural and social sciences*, 3(3), 482-491.
- Zerouati, W., & Bellal, T. (2020). Evaluating the impact of mass housings' in-between spaces' spatial configuration on users' social interaction. *Frontiers of architectural research*, 9(1), 34-53. <https://doi.org/10.1016/j.foar.2019.05.005>.
- Zhao, J., Peng, Z., Liu, L., Yu, Y., & Shang, Z. (2021). Public Space Layout Optimization in Affordable Housing Based on Social Network Analysis. *Land*, 10(9), 955- 971. <https://doi.org/10.3390/land10090955>.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Journal of Architecture and Urban Planning. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله

شهرپری، آناهیتا؛ مدنی، رامین و صالح صدق‌پور، بهرام (۱۴۰۳). شناسایی مقوله‌های مؤثر بر تعاملات اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی با روش سنتز پژوهی پیشینه. *نشریه علمی نامه معماری و شهرسازی*، ۱۷(۴۵)، ۱۳۳-۱۵۳.

DOI: 10.30480/aup.2024.5360.2156

URL: https://aup.journal.art.ac.ir/article_1370.html

Identifying the effective components of social interaction in the residential complex: synthesis method

Anahita Shahpari

Ph.D. Candidate, Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Design, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran (Corresponding Author)

Ramin Madani

Associate Professor, Department of Architecture, Faculty of Architecture and Urban Design, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran

Bahram Saleh Sedghpour

Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Humanities, Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran, Iran

Abstract

A substantial body of research has been conducted on the subject of housing evaluation indicators. Given the extensive nature of the research, the presentation of a unified framework and the evaluation of the aforementioned set of indicators represents a crucial step forward in the field of housing research. This classification provides the most effective indicators for housing design and evaluation for design, planning, and housing research professionals. This article aims to evaluate the indicators of quality in residential complexes, with a particular focus on social interactions as a fundamental aspect of residents' lives. Consequently, the objective of this study is to assess and review the elements and indicators associated with social interactions in residential complexes. The current research approach is qualitative and is based on the synthesis research methodology, as proposed by Robertash (2007). To conduct a more comprehensive evaluation, it is necessary to consider several key factors, including quality of life in housing, housing satisfaction, housing quality, user satisfaction, resident satisfaction, residential satisfaction, occupant satisfaction, social interaction, social relationship in housing, neighborhood interaction in housing, sociopetal space in housing, and co-presence in housing. The mentioned keywords should be used to search for relevant research and papers. The research community encompasses 290 articles published in reputable scientific journals between 1999 and 2023. The articles address the topics of housing evaluation indicators and social interactions in housing. Papers evaluated based on an evolution checklist must contain a case study or other relevant examples, the purpose of the paper, a description of the research method and the evolution method employed, the findings, and the result. Ultimately, the research sample consisted of 54 scientific research articles that were collected to form a representative sample. In the initial phase of analysis, open codes are placed close to one another, allowing for the overlapping and semantically related items to be re-coded and combined. This process facilitates the extraction of core codes. As a result of this process, the main dimensions and selected codes for social interactions in residential complexes are successfully identified. Data analysis revealed that the interaction components in residential complexes could be classified into seven dimensions and 19 factors. The interaction components are open space (natural features, size and area of public open space, open space per capita), spatial configuration (open space location, integration and enclosure, diversity, audio and visual comfort, balconies, privacy, and path), activities and behavioral settings (e.g., diversity and domains of activity, flexibility and adaptability of space and activity, and furniture and environmental features), aesthetics (e.g., aesthetic aspects, readability, and place attachment), safety and comfort, resident characteristics and culture, and management of residential complexes. The results of the literature review have been used to construct a model that represents the relationship between the main components. This research also focuses on architectural aspects of the residential complex, including open space, spatial configuration, behavioral settings, safety and comfort, and aesthetics, and presents a model.

Keywords: Component, social interaction, residential complex, synthesis method